

Leyla Soykut (1921, Kars - 1974, İstanbul)

Çevirmen. Bursa Kız Lisesi, ardından İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümünden mezun olmuştur. Öğretmenlik ve gazetecilik mesleklerinin ardından çevirmenliğe yönelmiştir.

Rusçadan yaptığı Dostoyevski, Tolstoy, Turgenyev, Şolohov ve Soljenitsin çevirilerinin yanı sıra, Fransızcadan Jacqueline Monsigny, İtalyancadan Franca Antonioni, İngilizceden William Irish, Kathy Lambert, David Reuben, Adam Knight, Robert Wilder, Edgar Wallace, Vera Caspary, Elizabeth Seifert çevirileriyle adından söz ettirmiştir.

Leyla Soykut'un Rusça aslından yaptığı *Uyandırılmış Toprak* çevirisi ilk olarak Cem Yayınları (1973) tarafından iki cilt halinde (ikinci cilt *Don Kıyısında Hasat* başlığıyla) basılmıştır.

Eserin orijinal adı:
Поднятая целина - Podnyataya tselina

Yordam Edebiyat'ta
Leyla Soykut Çevirileri

Delikanlı • Dostoyevski

Karamazov Kardeşler (2 cilt) • Dostoyevski

Uyandırılmış Toprak (2 cilt) • Mihail Şolohov

MİHAİL ŞOLOHOV

UYANDIRILMIŞ
TOPRAK

ROMAN

TÜRKÇESİ
LEYLA SOYKUT

İKİNCİ CİLT

yordam
edebiyat

Yordam Edebiyat: 44 • Uyandırılmış Toprak Cilt: 2 • Mihail Şolohov
ISBN 978-605-172-266-5 (Tk) - ISBN 978-605-172-268-9
Türkçesi: Leyla Soykut • *Düzeltilme:* Didem Gerçek
Kapak ve İç Tasarım: Savaş Çekiç • *Sayfa Düzeni:* Gönül Göner
Birinci Basım: Ocak 2018
© Yordam Kitap, 2018

Yordam Kitap Basın ve Yayın Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 10829)
Çatalçeşme Sokağı Gendaş Han No: 19 Kat: 3 - 34110 Çağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 528 19 10 • Faks: 0212 528 19 09
W: www.yordamkitap.com • E: info@yordamkitap.com
www.facebook.com/YordamEdebiyat • www.twitter.com/YordamEdebiyat

Baskı: Yazın Basın Yayın Matbaacılık Turizm Tic. Ltd. Şti. (Sertifika No: 12028)
İ.O.S.B. Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No: 38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Tel: 0212 5650122

UYANDIRILMIŞ
TOPRAK

ROMAN

İKİNCİ CİLT

BİRİNCİ BÖLÜM

VOPRAK, yağmurun getirdiği nemle kabarıyor, rüzgârın bulutları araladığı anlarda görünen parlak güneşin altında sanki gevşiyor, her yerinden mavimtırak bir buğu tütmeğe başlıyordu. Sabahları derenin üzerinden, bataklıklarla kaplı, çamurlu alçak yerlerden sis yükseliyor, kıvrıla büküle, dalga dalga Gremyaçiy Log'un üzerinden geçip bozkırdaki tepelere doğru yayılıyor, sonra eriyip gidiyordu. Yalnız ağaçların yapraklarında, evlerin, ambarların saz kaplı damlarında, her yerde ta öğleye kadar, etrafa saçılmış kızgın saçma taneciklerine benzeyen çimenleri hafifçe bastıran kurşun gibi ağır, bereketli çiy damlacıkları kalıyordu.

Bozkırda ayrıkotları diz boyuydu. Otlakların diğer tarafında, Don kıyılarında yetişen sarı yoncalar çiçek açmıştı. Yoncanın tatlı kokusu akşama doğru bütün köye yayılıyor, genç kızların yüreğinde tatlı bir heyecan uyandırıyor. Kışın ekilmiş buğday koyu yeşil bir duvar gibi ta ufuklara kadar uzanıyordu. Baharda ekilip filiz veren başaklar, ender görülecek şekilde hep birden boy atmıştı. Kumlu, külrengi toprağı da sık dikilmiş ok gibi yükselen körpe mısır fidanları örtmüştü.

Haziran ayının ilk yarısının sonuna doğru hava artık değişmez olmuştu. Gökte bir tek bulut görünmüyordu. Yağmurlarla yıkanmış bozkır, güneşin altında çiçek açarak serpilmiş, güzelleşmişti. Şimdi tıpkı yavrusunu emziren genç bir anaya benziyordu; öylesine güzel, öylesine sakinleşmiş görünüyordu ki! Biraz da yorgun bir hali vardı ama, sanki her yanında, o annelere özgü mutlu, tertemiz, aydınlık gülümseyiş seziliyordu.

Yakov Lukiç her sabah gün doğmadan önce omuzlarına eski branda bezinden yapılmış yağmurluğunu alarak köyün dışına çıkıyor, buğdayları seyretmeye gidiyordu. Çiy damlalarıyla pırl pırl

parlayan, dalga dalga ufuklara kadar yayılan kışlık buğdayın başladığı noktada uzun uzun duruyordu. Hiç kımıldamadan, tıpkı yaşlı, yorgun bir at gibi başını önüne eğiyor; 'Eğer Kalmuk rüzgârı vaktinde esmez, kuraklık körpe buğdayları kasıp kavurmazsa, bu yıl kolhoz buğday bolluğu içinde kalacak! Allah kahretsin! Şu Sovyet idaresi denilen belanın da ne kadar talihi varmış! Kolhoz falan yokken, kendi hesabımıza çalıştığımız yıllarda kaç mevsim vaktinde yağmur yağmadı. Şimdi ise sanki gök delindi ve öyle bir yağmur yağdı ki... İyi ürün alınır da kolhozculara çalıştıkları günlere karşılık iyi bir pay çıkarsa, o zaman bu adamları iyilikle Sovyet idaresi karşıtı yapmak mümkün olur mu? Dünyada yapmazlar bunu! Aç insan ormandaki kurt gibidir, nereye istersen sürebilirsin onu. Oysa tok insan yemliğin başındaki domuza benzer; taş çatlasa yerinden kımıldamaz. Bay Polovtzev ne düşünüyor acaba? Ne bekliyor? Bir türlü akıl erdiremiyorum. Şimdi işte Sovyet idaresini temelinden sarsmanın tam zamanı. Onlar ise bunu yapacak yerde keyfedip duruyor...' diye düşünüyordu.

Yakov Lukiç, Polovtzev'in vaat ettiği ayaklanmayı bekleye bekleye yorulduğu için öfkesinden böyle düşünüyordu. Aslında Polovtzev'in rahat davranmadığını, bir şeyler beklediğini, bekleyişinin de boş olmadığını çok iyi biliyordu. Hemen her gece Ostrovnov'un bahçesinin hemen ilerisindeki yamaca tepelerden, uzak köylerden, yabancı kasabalardan atlılar geliyordu. Herhalde atlarını tepenin ormanlık kısmında bırakıyor, kendileri yaya geliyorlardı. Kapıyı daha önce kararlaştırıldığı gibi yavaşça çaldıkları vakit Yakov Lukiç lambayı yakmadan gelenleri içeri alıyor, onları doğru Polovtzev'in odasına götürüyordu. O odanın avluya bakan her iki penceresinin kepenkleri gece gündüz kapalı durur, içeriden de sıkı sıkıya kurşuni yünden yapılmış kalın keçelerle örtülürdü. Güneşli günlerde bile oda tıpkı bir bodrum gibi karanlık olurdu. İçeride de yine bodrumlardaki gibi bir küf, bir rutubet kokusuyla sık sık havalandırılmayan yerlere özgü boğuk bir hava vardı. Gündüzleri ne Polovtzev ne de Lyatevski evden dışarı çıkıyordu. Kendilerini buraya kendi istekleriyle hapsedenler, hela olarak kırık bir tahta altındaki kalaylı bir kovayı kullanıyorlardı.

Yakov Lukiç geceleri hırsızlama gelen her insanı taşlıkta kibrit çakararak aceleyle tepeden tırnağa süzüyordu, ama şimdiye dek bir kerecik olsun tanıdık bir yüze rastlamamıştı; gelenlerin hepsi yabancıydı. Anlaşılan uzaktan geliyorlardı. Yakov Lukiç bir defasında habercilerden birine yavaşıca:

“Sen nereden geliyorsun hemşerim?” diye sormak cesaretini göstermişti.

Kibritin titrek ışığında, başlığın altında sakallı, yaşlı bir Kazak'ın cana yakın yüzü görünmüştü. O zaman Yakov Lukiç, adamın gözlerini kısarak alaylı alaylı gülümsediğini, yarı karanlıkta da dişlerinin parlamadığını fark etmişti. Gelen adam aynı şekilde alçak sesle:

“Öbür dünyadan hemşerim!” diye karşılık verdi. Sonra emir verir gibi ekledi: “Sen beni acele onun yanına götür. Hem böylesine meraklı olmasan daha iyi olur!”

İki gün sonra aynı sakallı adam, yanında bir Kazak'la beraber tekrar gelmişti. Taşlığa ağır bir şey getirmişlerdi ama çok yavaş, hemen hemen hiç gürültü etmeden yürüyorlardı. Yakov Lukiç kibrit çaktı. O zaman sakallı adamın subay atlarına vurulan çeşitten iki eyer taşıdığını gördü. Adam gümüş koşumları omzuna atmıştı, ikinci adam ise şeklinden ne olduğu anlaşılmayan, havı dökülmüş siyah bir pelerine sarılmış uzun bir yük taşıyordu.

Sakallı, çok eski bir ahbabıymış gibi Yakov Lukiç'e göz kırptı ve: “Odasında mı? İkisi de evde mi?” diye sordu; sonra hiç cevap beklemeden Polovtzev'in odasına doğru yürüdü.

Kibrit Yakov Lukiç'in parmaklarını yakarak yanmaya devam ediyordu. Sakallı karanlıkta tökezledi. Alçak sesle bir küfür savurdu. Yakov Lukiç titreyen parmaklarıyla kutudan bir kibrit çıkarmaya çalışarak:

“Bir dakika, şimdi geliyorum!” dedi. Kapıyı Polovtzev açtı. Yavaşıca:

“Girin bakalım! Girsenize, ne oyalanıyorsunuz öyle?” dedi. “Sen de Yakov Lukiç; bana lazım olacaksın! Yavaş olun! Şimdi ışığı yakarım.”

Bir gemici feneri yaktı ve ancak incecik bir ışık sızdıracak şekilde ceketiyile üzerini hemen örttü. Işık, döşemenin toprak boyayla kaplı tahtalarına eğri bir çizgi halinde düşüyordu.

Gelenler saygıyla selam verip getirdiklerini kapının yanına bıraktılar. Sakallı ileri doğru iki adım attı, topuklarını sertçe birbirine vurdu; sonra koynundan bir paket çıkarıp uzattı. Polovtzev paketi açtı, içinden çıkan mektubun zarfını yırttı, çabucak okudu. Kâğıdı gemici fenerinin ta yakınına kadar getirmişti. Sonra:

“Ak saçlıya teşekkür ettiğimi söylersiniz. Karşılık beklemesin. Ondan ayın on ikisine kadar haber bekliyorum. Gidebilirsiniz... Gün doğarken hâlâ yollarda olmayacaksınız değil mi?” dedi.

“Hayır efendim... Merak etmeyin, çabuk gideriz. Atlarımız iyidir!”

“Peki öyleyse! Güle güle... Hizmetinize teşekkürler!”

“Hizmet edebildiysek ne mutlu...”

Gelenlerin ikisi de tek bir insan gibi oldukları yerde aynı anda dönüp topuklarını birbirine vurdular, sonra dışarı çıktılar. Yakov Lukiç hayranlıkla: ‘Talim görmüş adam diye bunlara derler işte...’ diye düşündü. ‘Belli ki bunlar eskilerden. Tam bir disiplin altında askerlik yapmışlar. Tavırlarından bile belli... Fakat Polovtzev’e bir söz söylerken neden rütbesini belirtmiyorlar acaba?’

Polovtzev, Yakov Lukiç’e yaklaştı, ağır elini omzuna koydu. Yakov Lukiç elinde olmayarak kendisine çekidüzen verdi. Doğrudu, dimdik olup hazır ol durumuna geçti. Polovtzev alçak sesle güldü:

“Bizim kartalları gördün mü? İşte bunlar ihanet etmez! Benim için kendilerini ateşe de suya da atarlar! Voyskovo köyündeki bazı alçaklar, imansızlar gibi değiller. Gel bakalım, bize neler getirmişler...”

Polovtzev bir dizini bükerek yere dayadı, sonra aceleyle yamçıya sarılmış olan yükü sım sıkı bağlayan rutubetli beyaz kayışları çözdü. Yamçıyı açtı ve içinden parçalara ayrılmış hafif makineli bir tüfek çıkardı. Donuk donuk parlayan dört yuvarlak tambur, yağlanmış çuval parçalarına sarılıydı. Polovtzev iki de kılıç çıkardı. Bunlardan biri demiri hafifçe aşınmış, epey gün görmüş, adi bir Kazak kılıcıydı. Öteki ise siyah, üzeri simle işlenmiş bir kın içinde bulunan sağlam yapılmış, gümüş saplı bir subay kılıcıydı. Sapında zamanla kararmış bir George Nişanı vardı.

Polovtzev bu sefer iki dizini de yere dayadı, kılıcı ileri doğru uzattığı avuçlarının üzerinde tutuyordu. Başını geriye atmıştı; ışı-

ğın gümüş üzerindeki yankılarını zevkle seyrediyor gibiydi. Nihayet kılıcı bağrına basarak heyecandan titreyen bir sesle:

“Canım benim... Güzelim benim... Bana nice emeği geçmiş sadık sevgilim benim... Bana canla başla kim bilir daha ne kadar hizmet edeceksin!” dedi.

Vücudunun sağlam yapılı alt kısmı birden titredi. Gözlerine öfke ve heyecandan yaş doluvermişti. Ama güç bela kendini tuttu; solgun, buruşmuş yüzünü Yakov Lukiç’e doğru çevirdi:

“Bunu tanıdın mı Lukiç?” diye sordu.

Yakov Lukiç heyecanla yutkundü, sonra hiçbir şey söyleyemeden başını salladı: Bu kılıcı tanımıştı. Onu ilkin 1915 yılında, genç, korkusuz Kazak asteğmen Polovtzev’in elinde, Avusturya Cephesi’nde görmüştü...

Karyolaya kayıtsızca uzanmış yatan Lyatevski doğruldu, çıplak ayaklarını aşağı sarkıttı. Kemiklerini çatırdatarak gerindi. Tek gözünde hüznü bir ışık parlamıştı. Kısık bir sesle:

“Ne dokunaklı bir buluşma!” dedi. “Ayaklanmaya başlangıç olabilecek romantik bir sahne. Böylesine zevksiz bir gösterişe boğulmuş romantik sahnelerden hiç hoşlanmam!”

Polovtzev sert bir tavırla:

“Kesin şunu!” dedi.

Lyatevski omuzlarını silkti:

“Neden kesmeliymişim? Hem neyi keseyim istiyorsunuz?”

Polovtzev hemen hemen duyulmayacak kadar alçak sesle:

“Çok rica ederim, kesin sesinizi!” dedi.

Ağır ağır ayağa kalkmıştı. Birini pusuya düşürecekmiş gibi yavaş yavaş karyolaya doğru yürümeye başladı. Durmadan sarsılan sol elinde kılıcı tutuyor, sağ eliyle de dik yakalı kurşuni gömleğinin yakasındaki düğmeleri çözmeye çabalıyordu. Yakov Lukiç dehşet içinde, Polovtzev’in kudurmuş gibi şaşkınlığını, şiş yüzünün de gömleğinin rengine yakın bir tona büründüğünü fark etti.

Lyatevski ise sakin sakin, hiç acele etmeden karyolanın üzerine uzandı, ellerini başının altında kenetledi. Sonra tek gözünü tavana dikerek alaylı alaylı gülümsedi:

“Bunlar hep rol!” dedi. “Böyle rolleri o kadar çok görmüşümdür ki! Hem de en kötü taşra tiyatrolarında... Onun için bende hiç mi hiç etki yapmıyor. Bıktım ben bunlardan!”

Polovtzev karyolaya iki adım kala durakladı; bitkin bir hareketle elini kaldırdı, alnındaki teri sildi. Sonra eli büsbütün gevşemiş, cansız olarak tekrar aşağı sarktı. Felçliymiş, dilini doğru dürüst döndüremiyormuş gibi anlaşılmaz bir şekilde kekeleyerek:

“Sinir!” dedi.

Yüzü birden yana doğru çekildi. Sanki yan yan gülümsüyormuş gibiydi.

“Bunu da kaç defa duymuşumdur! Kadın gibi davranmayı bırakın Polovtzev. Aklınızı başınıza toplayın!”

Polovtzev:

“Sinir...” diye mırıldandı. “Sinirlerim bozulmuş... Bu karanlıkta, bu mezar gibi yerde yaşamaktan ben de bıktım!”

“Karanlık olgun insanların dostudur. İçimizde yaşadığımız üzerine felsefe yapma isteği uyandırır. Sinirlere gelince; o sinir dediğimiz şey, sadece yüzleri sivilce içindeki kansız genç kızlara ya da verdikleri sözleri tutmama hastalığıyla devamlı baş ağrısı çeken hanımlara özgü bir şeydir. Bir subay için sinir şerefsizliktir, yakışık almaz bir şeydir. Hem bence siz sadece rol yapıyorsunuz Polovtzev! Sizde ne sinir var, ne başka bir şey! Sadece bol bol palavra! Size inanmıyorum! Şerefli bir subay olarak yemin ederim, inanmıyorum!”

“Siz subay değil, hayvanın birisiniz...”

“Bunu da sizden birkaç defa duydum. Ama sizi bu iş için düelloya davet edecek değilim. Belanızı benden bulmayın!.. Zaten hem düellonun modası geçti, hem de şimdi hiç sırası değil! Yapılacak daha önemli işler var. Sonra siz de pekâlâ bilirsiniz ki, saygıdeğer beyefendi, düelloda kılıç kullanılır, biraz önce şefkatle bağrınıza bastığınız cinsten bir kasap bıçağı kullanılmaz. Eski bir topçu olarak doğrusunu söyleyeyim, bu soğuk süs eşyalarından nefret ederim. Sonra sizi düelloya davet etmeme engel olan bir neden daha var, sizin damarlarınızda adi bir kan akıyor! Ben ise Polonyalı bir soyluyum. En eski ailelerden birinden geliyorum. Benim ailem...”

Polovtzev birdenbire kaba bir tavırla sözünü kesti:

“Bana baksana Leh piçi!” Sesi birdenbire beklenmedik ölçüde sertleşmişti. Şimdi her zamanki gibi madeni bir tonu vardı, emredencesine konuşuyordu:

“George Nişanı taşıyan bir silahla alay etmek ha? Şu anda bir tek söz daha söylersen, ama tek bir söz, burada seni köpek gibi geber-tirim!”

Lyatevski yatağın üzerinde doğrulmuştu. Dudaklarındaki o alaycı gülümseme büsbütün silinmişti. Ciddi, sade bir tavırla:

“İşte buna inandım!” dedi. “Şimdi sesiniz gerçek niyetinizi belli ediyor. Onun için de sesimi kesiyorum!”

Tekrar uzandı, eski pazen battaniyeyi çenesine kadar çekti. Polovtzev öküzlerin yaptığı gibi başını eğmiş, hâlâ karyolanın yanında duruyor, inatla:

“Nasıl olsa seni öldüreceğim!” diye söyleniyordu. “Hem de işte bu kılıçla. Karşımdaki bu soylu kişiden, iki tane aristokrat çıkara-cağım. Hem de ne zaman biliyor musun? Don’da Sovyet idaresini devirdiğimiz gün.”

Lyatevski alaylı alaylı güldü:

“Öyle mi? O halde ihtiyarlayıncaya kadar korkusuz, rahat rahat yaşayabilirim demektir. Ölümüm buna kalıyorsa, belki de sonsuza dek yaşarım!” dedi, sonra ana avrat söverek arkasını döndü, yüzünü duvara çevirdi.

Kapının eşliğinde duran Yakov Lukiç, yanan kömürlerin üzerinde yalınayak duruyormuş gibi ayaklarını ikide bir kaldırıyordu. Birkaç defa odadan çıkacak oldu. Ama her defasında Polovtzev onu bir el hareketiyle durdurdu. En sonunda Yakov Lukiç dayanamadı:

“İzin verirseniz gideyim! Beni serbest bırakın çok rica ederim efendim. Neredeyse gün doğacak. Benim ise erkenden tarlaya çık-mam gerekiyor,” diye yalvardı.

Polovtzev iskemleye oturdu. Ellerini dizlerine koyduğu kılıca dayayarak iki büklüm olmuş bir halde uzun süre sustu. Odada, ma-sanın üzerine koyduğu kocaman cep saatinin işleyişi duyuluyordu sadece. Yakov Lukiç, Polovtzev’in uykuya daldığını sandı. Ama bir-den o dolgun, ağır vücudunu harekete geçirerek iskemleden fırladı:

“Sen eyerleri al Lukiç, ben de gerisini alırım. Bütün bunları gizli, kuru bir yere götürüp saklayalım. İstersen şu senin... neydi adı canım? Ambarında, hani tezekleri koyduğun yer var ya, oraya götürelim. Olmaz mı?”

Odadan bir an önce çıkmaya can atan Yakov Lukiç hemen:

“Orası tam onlara göre bir yerdir, hemen götürelim!” dedi.

Eyerlerden birini eline almıştı bile. Fakat o sırada Lyatevski birden üstüne kaynar su dökülmüş gibi yataktan fırladı. O tek gözü kıvılcımlar saçıyordu. Çıldırılmışçasına:

“Ne yapıyorsunuz?” diye fısıldadı. “Size soruyorum! Neye hazırlanıyorsunuz öyle?”

Yamçıya doğru eğilmiş olan Polovtzev doğruldu, soğuk bir tavırla:

“Yine ne var?” diye sordu. “Ne diye heyecanlanıyorsunuz öyle?”

“Yahu, ne diye anlamıyorsunuz? Eyerlerle o maden parçalarını istediğiniz yere saklayabilirsiniz, ama makineli tüfekle mermi tamburlarını burada bırakın. Kendinizi sayfiyede, bir arkadaşın evinde misafir mi sanıyorsunuz? O makineli tüfeğe her an ihtiyacımız olabilir. Bu kadarını herhalde kavriyorsunuz, değil mi?”

Polovtzev bir an düşündü, sonra Lyatevski’ye hak verdi:

“Belki haklısınız, Radzivil* özentisi sizi... Mademki öyle, varsın hepsi burada kalsın. Sen de git yat Lukiç, artık serbestsin!”

İnsan bir kere askerlikteki disipline alışmaya görsün, bu disiplin nasıl da ilk fırsatta içine işlemiş gibi hemen kendini gösterir! Yakov Lukiç ne yaptığını bile fark etmeden, arkasını dönerken çıplak ayakları sanki kendi kendine soldan geri dönüş yapmış, nasır bağlamış topuklar hafif şapırtıyla birbirine çarpıvermişti. Polovtzev bunu fark edince hafifçe gülümsedi, Yakov Lukiç ise daha kapıyı kapayıp dışarı çıkar çıkmaz, ne kadar yersiz bir davranışta bulunduğunu anladı, utangaç bir tavırla içini çekti: ‘Allah kahretsin o sakallı herifi! Askerce davranışıyla beni bile sanki büyüledi,’ diye düşündü.

O gece gün doğuncaya kadar gözünü yummadı. Ayaklanmanın başarılı olacağı yolundaki umutlarının yerini, zaman zaman başarısızlığa uğramak korkusuyla birlikte, artık gecikmiş bir pişmanlık

* Radzivil: Eski, soylu bir Leh ailesinin adı.

duygusu, kaderini geri dönülmesi imkânsız bir şekilde Polovtzev ile Lyatevski gibi hayırsız iki kişiye bağlamaktan ötürü duyduğu bir pişmanlık alıyordu.

Düşünürken kendi kendine: 'Ah! Çok acele ettim, dereyi görmeden paçaları sıvamaya kalktım,' diye sızlanıyordu. 'Benim gibi ihtiyar bir budalanın nesine bunlar? Beklemeli, bir kenarda durmalı, daha başlangıçta Aleksandr Anisimoviç'e bel bağlamamalıydım. Hele onlar bir kere komünistleri ezsin, ondan sonra ben de onlara katılıp hazıra konabilirdim! Oysa şimdi beni öyle bir atlatabilirler ki! Kör gibi, beni istedikleri yere sürükleyebilirler! Başımı belaya sokabilirler... Ama iyice düşünülürse şöyle de denilebilir: Ben kenara çekilsem, bir başkası, bir üçüncüsü kenara çekilse, o zaman ne olacak? Ömrümüzün sonuna kadar Sovyet idaresini sırtımızda mı taşıyacağız yani? Bu da iş değil! Bunlar iktidardan iyilikle, kazasız belasız vazgeçmez! Ah, hiçbir zaman vazgeçmezler... Bir an önce işin sonu gelse de rahata kavuşsak! Aleksandr Anisimoviç'e bakarsan yabancı memleketlerden yardım gelecekmiş. Kuban Kazakları da bizi destekleyecekmiş... Bunlar iyi, hoş ama, bakalım iş patlak verince ne yapacağız? Rahat edebilecek miyiz Allah bilir! Peki, ya müttefiklerimiz bizim ülkeye saldırmaktan, çıkarma yapmaktan vazgeçerse, o zaman ne olacak? Ya 1919 yılındaki gibi bize sadece İngiliz kaputu göndermekle yetinir de kendileri evde kalıp kahveler içmeyi, karılarıyla gönül eğlendirmeyi daha uygun bulurlarsa o zaman ne yapacağız? Gönderdikleri o kaputlarla ne yapacağız? O zaman o kaputların etekleri sadece kanlı gözyaşlarımızı silmeye yarayacak, işte o kadar! Böyle bir şey yaparlarsa Allah bilir ya, Bolşevikler bizi yener! Vallahi yener! Zaten onlar böyle şeylere alışkındır. İşte o zaman mahvolduk gitti demektir. Artık böyle bir durumda kim onlara karşı gelebilir? Don toprakları dumana boğulur o zaman...'

Bu düşünceler Yakov Lukiç'in içinde büyük bir hüznü uyandırmıştı. Kendisine acıyor, neredeyse ağlayacak hallere geliyordu. Uzun bir süre içini çekti, hafifçe inledi, haç çıkardı, dualar etti. Sonra yine kendisine bir türlü rahat vermeyen düşüncelere daldı. Bütün o dualardan sonra aklı yine dünya işlerindeydi: 'Aleksandr Anisimoviç

ile o yamuk Polonyalı neyi paylaşamıyorlar anlamadım gitti... Ne diye dalaşır duruyorlar? Böylesine yüce bir amaçları varken onlar tıpkı aynı kulübeye kapatılmış iki azgın it gibi itişiyor. En çok da o tek gözlü, çalıyı dürtüyor. Palavracının biri! Bir böyle söyler, bir başka türlü... Namussuz herifin biri! Ona hiç inanmıyorum. Boşuna dememişler ‘yamuğa, kambura, bir de kendi karına inanmayacaksınız’ diye... Aleksandr Anisimoviç onu öldürecek! Vallahi öldürecek! Tanrı günahlarını affetsin! Ne olacak, zaten herif bizim dinimizden değil ki...’

Bu sakinleştirici düşüncelerle sonunda pek uzun sürmeyen, karışık rüyalarla dolu bir uykuya daldı.

İKİNCİ BÖLÜM

YAKOV Lukiç uyandığı zaman güneş doğmuştu. Oysa uykuya dalalı daha bir saat kadar olduğu halde, bir sürü rüya görmeyin yolunu bulmuştu. Hem de rüyaların her biri ötekenden daha saçma, daha ayıptı!

Bir ara onu kilisede, mihrabın önünde görmüşü. Gençleşmiş, çok da şık giyinmişti. Sırtında bir damat elbisesi vardı. Yanında da uzun, beyaz bir gelinlik giymiş, duvağına beyaz bir buluta sarınır gibi sarınmış olan Lyatevski duruyor, bir sağ bir sol ayağını acele acele yere basıp kaldırıyor, o tek gözünü alaylı, çapkın bir tavırla Lukiç'e diyor, hiç utanmadan anlamlı anlamlı göz kırpyordu. Yakov Lukiç, "Vatzlav Avgustoviç seninle nasıl evleniriz? Aşağılığın birisin, üstelik erkeksin. Böyle iş yapılır mı Allah aşkına! Hem zaten ben evliyim! Gel bunu papaza açıklayalım, Yoksa bizi nikâhlar da dünya âleme rezil eder," diyordu.

Fakat Lyatevski soğuk eliyle Yakov Lukiç'in elini yakalıyor, ona doğru eğiliyor, inandırmak ister gibi:

"Sen evli olduğunu kimseye söyleme, göreceksin sevgili Yaşacığım, ben sana öyle iyi bir eş olacağım ki, sen bile şaşıracaksın!" diye fısıldıyordu. Yakov Lukiç 'Allah belanı versin! Yamuk budala!' diye bağırarak, elini Lyatevski'nin elinden kurtarmak istiyor, ama bunu bir türlü başaramıyordu. Lyatevski'nin parmakları buz gibi soğuk, çelik gibi kuvvetliydi. Yakov Lukiç'inse -ne gariptir- sesi bir türlü çıkmıyordu. Dudakları sanki pamuktandı. Yakov Lukiç öfkeyle, tüküre tüküre uyandı. Sakalının üzeri de yastığı da yapışkan tükürüğüne bulanmıştı.

Haç çıkarıp: "Hay Allah... Hay Allah!.." diye fısıldadı. Ama hemen sonra yine uykuya daldı. Bu sefer oğlu Semyon'la, Agafon Dubtzov'la, sonra daha başka köylülerle birlikte kocaman bir çift-

likte dolaştığını, beyazlar giyinmiş bakıcı genç kadınların denetimi altında domates topladıklarını gördü. Yakov Lukiç'in kendisi de, etrafındaki Kazaklar da nedense çırlıçıplaktı. Ama kendisinden başka hiç kimse çıplaklığından ötürü utanmıyordu. Ona arkası dönük duran Dubtzov bir domates fidanına doğru eğildiği sırada Yakov Lukiç gülmekten, aynı zamanda utanç duygusundan neredeyse nefesi tıkanarak: "Hiç olmazsa kadınlardan utan!" diye bağıyordu. Kendisi ise utancından domatesleri çömelerek koparıyor, sol eliyle de tıpkı çıplak olarak hamamda havuza girmeye kalkan biri gibi önünü kapıyordu.

Yakov Lukiç uyanınca doğrulup oturdu, uzun süre şaşkın şaşkın, korku dolu gözlerle hiçbir şey anlamıyormuş gibi önüne baktı durdu. Sonra:

"Böyle ahlaksız rüyalar hayra âlamet olamaz, muhakkak bir felaket olacak!" diye söylendi... İçinde rahatsız edici bir ağırlık hissi duyuyordu. Bu kez uyanık olduğu halde, sadece biraz önce rüyada gördüklerini hatırladığı için tükürdü.

Fena halde canı sıkılarak kalkıp giyindi, kendisine sokulan kediyi sinirli sinirli yanından kovdu, kahvaltıda durup dururken karısına "Budala karı!" dedi, sofrada ev işleri üzerine konuşurken söze karıştığı için gelinine de –sanki kadın küçücük bir kızmış gibi– kaşıkla vurmaya kalktı. Babasının duygularını böyle açığa vuması Semyon'u neşelendirmişti. Sanki çok korkmuş gibi budalaca bir ifade takındı, karısına göz kırptı. Genç kadın sessizce gülmeye başladı. Gülerken vücudu sarsılıyordu. Bütün bunlar Yakov Lukiç'i büsbütün çileden çıkardı, elindeki kaşığı masanın üzerine fırlattı, kızgınlıkla, kesik kesik:

"Sırtın bakalım! Yakında kimin gözyaşı dökeceğini görürüz!" diye bağırdı.

Sonra kahvaltısını bitirmeden öfkeyle kalkıp masanın öbür tarafından çıkarken, aksilik bu ya, elini farkında olmadan kâseye dayadı, içinde kalan sıcak borş'u* poturlarının üzerine döktü. Gelin, elleriyle yüzünü kapatıp kendini taşığa attı. Semyon ise oturduğu yerde, masanın başında kalmış, başını kollarının üzerine indirmiş-

* Borş: Rusların özel lahana çorbası.

ti. Gülmekten adaleli sırtı sarsılıyor, kürek kemikleri oynuyordu. Her zaman çok ciddi olan karısı bile gülmekten kendini alamadı:

“Ne oluyorsun, bey? Ne oldu sana?” diye sordu. “Sol taraftan mı kalktın, yoksa kötü rüyalar mı gördün, ha?”

Yakov Lukiç artık kendisini tutamayarak, müthiş bir öfkeyle:

“Sen ne biliyorsun rüya gördüğümü cadı karı!” diye bağırarak tekrar kalkıp dışarı çıktı.

Yeni saten gömleğinin kolu, mutfağın eşliğinde kapının rezesinden fırlamış bir çiviye takıldı, dirseğine kadar yırtıldı. Odasına döndü, sandığın içinden kendisine başka bir gömlek aramaya başladı. Dikkatsizlikle duvara dayadığı sandığın kapağı ansızın bütün ağırlığıyla ve tok bir sesle ensesine indi. Yakov Lukiç kuvveti kesilmiş olarak bir iskemlenin üzerine çöktü, öfkeyle:

“Allah belanı versin!..” diye söylenerek ensesinde belirmiş olan kocaman şişi yavaşça yokladı.

Güç bela üstündekileri değiştirdi; borş döktüğü poturunu, yırtık gömleğini çıkarıp yenilerini giydi. Ama çok sinirli olduğu, üstelik çok da acele ettiği için poturunun ön düğmelerini ilikleme yetti. O durumda hemen hemen kolhozun idare müdürlüğüne kadar gitti. Yolda rastladığı kadınların kendisine selam verdikten sonra tuhaf tuhaf gülümseyerek hemen başlarını öbür tarafa çevirmelerine hayret edip duruyordu. Bu hayretini ancak karşıdan kendisine doğru küçük küçük adımlar atarak hızla gelen Şukar Dede'nin sözleri giderdi. İhtiyar, aşırı bir serbestlik göstererek duraklamıştı; ilgiyle:

“Eh artık sen de ihtiyarlıyorsun Yakov Lukiç... Öyle değil mi?” dedi.

“Ben ihtiyarlıyorsam sen gençleşiyor musun sanki! Ben gençleştiğinin farkında değilim. Gözlerin kıpkırmızı, tavşan gözü gibi! Hem de ikide bir yaşıyor...”

“Sen benim gözlerime bakma! Gece kitap okuduğum için öyle yaşıyor. Ben ihtiyarlığıma rağmen bir şeyler okuyorum, çeşitli konularda yüksek kültür sahibi oluyorum. Ama yine de kendime çekidüzen verebiliyorum. Oysa bak sen, bunak bir ihtiyar gibi unutkan olmuştun.”

“Neden unutkan olacakmışım?”

“Ahırının kapısını kapamayı unutmuşsun da ondan. Dikkat etmezsen neyin varsa hepsi ortaya çıkacak.”

Yakov Lukiç dalgın dalgın:

“Zıyanı yok, bizim Semyon kapatır!” dedi.

“Senin kapını Semyon kapatmaz...”

Yakov Lukiç’in aklına birden olmayacak bir şey geldi, hemen gözlerini önüne eğdi: “Aaaaa!” diye bağırды, sonra acele acele düğmelerini iliklemeğe başladı.

O uğursuz gecenin sabahı başına gelen bütün aksiliklerden, bütün belalardan sonra hepsinin üzerine tüy diken bir şey daha oldu. Yakov Lukiç kolhoz idaresinin avlusuna girer girmez birinin yere düşürdüğü patatesin üzerine bastı, patates ezildi, Lukiç’in de ayağı kaydı, boylu boyunca yere uzandı.

Yok, artık bu kadarı fazlaydı, bütün bunlarda mutlaka gizli bir anlam vardı. Aslı olmayan inanışlara son derece bağlı olan Yakov Lukiç, başına büyük bir felaketin geleceğine artık kesin olarak inanmıştı. Sapsarı olmuş bir halde Davidov’un odasına girdi, dudakları titreyerek:

“Ben hastayım yoldaş Davidov! İzin verirseniz bugün işe gitmeyeyim. Ambarcı benim işime bakar!” dedi.

Davidov halden anladığını ortaya koydu:

“Sahiden bir tuhaflığın var Lukiç! Git istirahat et. Sağlık memuruna kendin mi uğrarsın yoksa onu senin evine mi göndereyim?”

Yakov Lukiç ümitsiz bir tavırla elini salladı:

“Sağlık memuru bana bir yardımda bulunamaz! Yatarsam kendi kendime iyileşirim ben!”

Eve gelince hemen kepenklerin kapatılmasını emretti, soyundu, karyolanın üzerine yatarak sabırla başına kim bilir nereden gelecek son felaketi beklemeye başladı. ‘Hep bu Allah’ın belası hükümetin yüzünden!’ diye söyleniyordu. ‘Ne gündüz rahat var ne gece... Onun yüzünden! Geceleri saçma sapan rüyalar görüyorum; eskiden bir defa olsun böylesini görmezdim. Gündüzleri de aksilikler, uğursuzluklar art arda geliyor... Bu idare kaldıkça Tanrı’nın bana verdiği ömrü tamamlayamayacağım galiba. Erkenden göçüp gideceğim...’

Ne var ki Yakov Lukiç o gün boşu boşuna endişeyle bekledi. Felaket biraz gecikmişti. Ancak iki gün sonra, hem de hiç beklemediği bir yönden gelip çattı...

Yakov Lukiç o gece uykuya dalmadan önce biraz olsun avunmak için bir kadeh votka içti, geceyi sakin geçirdi. Hiç rüya görmedi, sabahleyin de ruhsal durumu düzelmiş olarak, sevinçle, 'Atlattık!' diye düşündü. O gün akşama kadar hep işleriyle uğraştı. Fakat ertesi gün –o gün pazardı– akşam yemeğinden önce karısının endişeli olduğunu fark ederek:

“Neyin var karıcığım? Hasta gibisin. Yoksa bizim inek mi hastalandı? Dün akşam ben de hayvana baktım da sürüyle beraber dönerken garip, neşesiz bir hali vardı.”

Yakov Lukiç'in karısı, oğluna dönerek:

“Syoma azıcık dışarı çıkar mısın? Babanla bir şey konuşmamız gerekiyor!” dedi.

Aynanın önünde taranan Semyon'un canı sıkıldı bu söze:

“Gizli gizli birbirinize bir şeyler söylemenin sırası mı şimdi? Diğer odada babamın başımıza bela ettiği dostları gece gündüz fısıldaşıp duruyor. Şimdi de siz başladınız... Yakında bu evde oturanların sırları doğru dürüst yaşamamıza imkân bırakmayacak! Ev değil, kadın manastırı! Her yerde bir fısıltıdır, bir mırıltıdır gidiyor!”

Yakov Lukiç:

“Hadi kes sesini! Bunlar senin o budala kafanın anlayabileceği şeyler değil!” dedi. “Mademki 'çık' dediler, sen de çık. Son zamanlarda fazla konuşmaya başladın... Bak, dilini tut, yoksa ben onu susturmasını bilirim.”

Semyon kıpkırmızı oldu, yüzünü babasına çevirdi. Sesi boğuklaşmıştı:

“Babacığım, böyle ikide bir adamı suçlamasanız daha iyi olur. Bizim ailede ne korkak var, ne de azarlanacak çocuk! Birbirimize gözdağı vermeye başlarsak hepimizin hali kötü olur gibi geliyor bana!”

Bunu söyledikten sonra kapıyı çarparak dışarı çıktı. Yakov Lukiç öfkelenmişti. Karısına döndü:

“Bak, oğlunu görüyor musun? Seyret işte! Ne de kahraman yetiş-tirmişsin onu! Köpek!” diye bağırdı.

Ona hiçbir zaman karşılık vermeyen karısı, düşünceli düşünceli:

“Ne desem bilmiyorum ki Lukiç, senin o bedavadan ekmeğimizi yiyen misafirlerin de hani pek hoşumuza gitmiyor. Onlar geleli beri korku içinde yaşıyoruz. O kadar ki zaman zaman böyle yaşamak-tan usanıyoruz vallahi. Köydeki memurlar gelip evimizi arar diye korkuyoruz. Öyle bir şey olursa mahvolduk gitti demektir. Bu yaşa-dığımız hayat mı, söyle? Titreyip duruyoruz... En küçük bir hışırtı bizi dehşet içinde bırakıyor. Biri bir yere vurdu mu içimiz ürperiyor. Tanrı kimseye böyle yaşamayı nasip etmesin. Senin için de, Syoma için de acı çekip duruyorum. Burada barındırdığımız adamları bir haber alırlarsa, gelip onları yakalarlar ama, sizleri de götürürler. O zaman biz kadınlar ne yaparız? Yalnız başımıza kalınca elimize bir torba alıp dilencilige mi çikalım?”

Yakov Lukiç:

“Öf, yeter artık!” diye sözünü kesti karısının. “Ben ne yaptığımı biliyorum. Bu iş için ne size, ne de Syomka’ya danışırım! Sen bana ne söylemek istiyordun? Çıkar bakalım baklayı ağzından!”

Gidip kapının her iki kanadını da sıkıca kapadı. Sonra karısının yanına oturdu. Onu dinlerken içinde uyanan endişeyi önce hiç belli etmedi. Fakat sonunda artık kendisini tutamadı, sedirden fırladığı gibi mutfakta bir aşağı bir yukarı gezinmeye başladı. Derin bir şaş-kınlık içinde:

“Mahvolduk! Ah sevgili anneciğim! Mahvolduk! Vay başıma ge-lenler!..” diye söyleniyordu.

Biraz sakinleşince arka arkaya iki büyük maşrapa su içti, sonra derin düşünceler içinde sedire oturdu:

“Şimdi ne yapacaksın bey?”

Yakov Lukiç, karısının sorusuna cevap vermedi. Onu duyma-mıştı bile. Karısı, bir süre önce evlerine dört ihtiyar kadının geldiği-ni, ısrarla sayın subayların yanına çıkmak istediklerini söylemişti. Bu ihtiyar kadınlar, subayların, onları evinde misafir eden Yakov Lukiç’in ve Gremyaçiy’deki öteki Kazakların elbirliği ile bu Allahsız Bolşevik idaresini ne zaman devireceklerini, ne zaman ayaklana-

caklarını öğrenmek için sabırsızlanıyorlardı. Yakov Lukiç'in karısı onlara ısrarla evlerinde hiçbir subayın bulunmadığını söylemişti. Fakat onun bu sözleri üzerine fesat, kambur ihtiyar Loşilina kızgınlıkla:

"Sen daha çok gençsin kızım, yalanlarıyla beni kandıramazsın! Subayların kıştan beri sizin büyük odanızda oturduğunu özbeöz kaynanan söyledi bize! Onların başkalarından saklandığını biliyoruz. Ama burada olduklarını kimseye söyleyecek değiliz ki! Sen bizi büyük subaya götür bakalım. Hani Aleksandr Anisimoviç dedikleri var ya, ona!" diye karşılık vermişti.

O gün Yakov Lukiç, Polovtzev'in odasına girerken içinde her zamanki gibi bir ürperti duydu. Fakat buna artık alışmıştı. Polovtzev'in olup bitenleri duyduktan sonra üzerine yumruk yumruğa atılacağını sanıyor, bu yüzden köpek gibi boynu eğik, titreye titreye cezasını bekliyordu. Ama heyecandan kekeleyerek, sözleri birbirine karıştıra karıştıra, her şeyi olduğu gibi, hiçbir noktasını saklamadan, nasıl duyduysa öylece anlattığı zaman Polovtzev alaylı alaylı güldü:

"Doğrusu sır saklamasını amma iyi bilen arkadaşlar bulmuşuz! Eh, ne yapalım, nasıl olsa günün birinde böyle bir şey olacaktı. Demek bizi annen ele verdi, öyle mi Lukiç? Şimdi sence ne yapmalıyız, ha?"

Yakov Lukiç, Polovtzev'in sözlerinden cesaret bularak, kararının kesin olduğunu ortaya koyan bir tavırla:

"Bizim evden gitmelisiniz Aleksandr Anisimoviç!" dedi.

"Ne zaman?"

"Ne kadar erken giderseniz, o kadar iyi! Düşünmekle fazla vakit kaybetmeye gelmez."

"Onu ben de biliyorum ama, nereye gidebiliriz?"

"Vallahi bilmiyorum, şey... yoldaş... Affedersiniz, bu sözü kul lanmaya alıştım da... Bay Vatzlav Avgustoviç nerede?"

"Burada değil. Gece gelecek. Onu yarın bahçenin yanında karşılayacaksın. Atamançukov köyün öbür tarafında mı oturuyor? Hah, işte ona gideriz, şurada birkaç günümüz kaldı zaten. Bu günleri orada geçiririz. Haydi bakalım, beni oraya götür."

Kimseye görünmeden Atamançukov'un evine kadar gittiler, ayrılacakları sırada Polovtzev, Yakov Lukiç'e:

"Haydi hoşça kal Lukiç," dedi. "Yalnız annenin durumunu düşünsen iyi olur... O kadın bizim işlerimizi suya düşürebilir. Bunu iyice düşünmelisin... Lyatevski'yi karşılar, nerede olduğumu söylersin!"

Yakov Lukiç'i bağına bastı, kuru dudaklarıyla onun tıraşsız sert yanağını öptü, geri çekildi, bir an için çoktandır badana görmemiş evin duvarına yapışmış gibi durdu, sonra gözden kayboldu.

Yakov Lukiç eve döndü. Yatağına yattıktan sonra kendisinden hiç beklenmeyen sert bir davranışla karısını duvara doğru itti:

"Bak sana bir şey söyleyeceğim! Anama bundan böyle yemek vermeyeceksin! Su da vermeyeceksin. Nasıl olsa bugün yarın ölecek."

Yakov Lukiç'le hiç de rahat olmayan uzun yıllar geçirmiş olan karısı bir çığlık attı. Sonra:

"Yaşa Lukiç! Bunu nasıl yaparsın? Ayol onun özbeöz oğlu değil misin?" dedi.

Yakov Lukiç beraber geçirdikleri kavgasız evlilik yılları boyunca ilk kez elini kaldırdı, artık pek genç olmayan karısına vurdu. Boğuk, kısık bir sesle:

"Sus! O bizim başımıza öyle bir bela getirebilir ki! Hepimizi mahveder! Sus diyorum... Sürgüne mi gitmek istiyorsun yoksa?" diye söylendi.

Sonra ağır ağır yataktan kalktı, sandığın üzerinden pek büyük olmayan kilidi aldı, yavaşça ılık sofaya çıkıp annesinin yattığı odanın kapısını kilitledi.

İhtiyar kadın ayak seslerini duymuştu. Çoktandır oğlunu ayak sesinden bile tanıyordu. Hatta elli yıl kadar önce genç, güzel bir Kazak kadınıyken, ev işini yaptığı ya da yemek pişirdiği zamanlar, arada bir başını kaldırır, dudaklarında gururlu bir gülümsemeyle yandaki odada ilk yavrusunun, biricik sevgili Yaşenka'sının çıplak ayaklarıyla nasıl kararsız bir şekilde dura dura, şap şap yürüdüğünü dinlerdi. O zamanlar oğlu yürümeyi daha yeni öğrenen, ara sıra yerlerde emekleyen mini mini bir çocuktur. Sonradan küçük Yaşutka'sının okuldan dönerken nasıl zıplaya zıplaya, topuklarını yere

vura vura koşup geldiğini dinledi. O zamanlar Yaşa neşeli, çevik bir çocuktuktu. Tıpkı bir keçi yavrusu gibi! O yaşlarda çocuğunun doğru dürüst yürüdüğünü bile hatırlamıyordu. Yaşa sadece koşardı. Buna koşma da denilemezdi, tıpkı bir keçi yavrusu gibi zıplaya zıplaya uçar giderdi...

Günler uzayıp gidiyordu; herkesin yaşantısı gibi bitmez tükenmez acılar, sonra da kısa süren sevinçlerle...

İşte şimdi kendisi yaşlı bir anne olmuştu. Ama hep için için gurur duyarak düşündüğü uzun boylu, gelişip serpilmiş bir delikanlı olan oğlu Yaşa'nın geceleri kayar gibi hafif adımlarla yürüdüğünü dinlerken içinde bir hoşnutsuzluk uyanırdı. Yaşa gece geç vakit eve dönerken delikanlılığın verdiği bir çeviklikle o kadar hafif yürürdü ki, ayakkabıları hemen hemen yere değmiyormuş gibi olurdu...

Kadıncağız farkında olmadan, oğlu büyümüş, evlenmiş, çoluk çocuğa karışmıştı. Yürüyüşü bile ağırlaşmıştı. Çoktandır evde, bir aile başkanına yakışır şekilde, bir koca ağırbaşlılığıyla, aynı zamanda artık yaşlanmış bir adam gibi yürümeye başlamıştı... Oysa, annesi için o hâlâ eskisi gibi Yaşenka idi. Zaman zaman geceleri rüyasında onun küçüklüğünü görüyordu; sarışın, ele avuca sığmaz bir çocuk olarak...

İşte şimdi de kadıncağız oğlunun adımlarının sesini duyunca, yaşlılara özgü boğuk bir sesle:

“Yaşa, sen misin?” diye sordu.

Oğlu karşılık vermedi. Bir süre kapının yanında durdu, sonra nedense adımlarını sıklaştırarak avluya çıktı. İhtiyar kadın mahmur mahmur: ‘Çok şükür oğlumu iyi bir Kazak, her şeye değerini veren bir bey olarak yetiştirmişim! Allah’a şükür! Herkes uyuyor. Oysa oğlum kalkmış ağıla gidiyor, her şey yolunda mı diye bakacak,’ diye düşündü. Solgun, kuru dudaklarında gururlu bir anne gülümseyişi belirdi...

O gecedен sonra evde her şey kötü gitmeye başladı.

Yaşlı kadın iyiden iyiye kuvvetten düştüğü, artık gücü kalmadığı halde hâlâ yaşıyordu. Zaman zaman bir parçacık ekmek, bir yudumcuk su istiyor, Yakov Lukiç sessiz adımlarla sofadan geçtiği vakit, onun boğuk, neredeyse hiç duyulmayacak kadar hafif bir sesle:

“Yaşenkacığım benim, evladım! Sevgili oğlum. Neden bana bunu reva görüyorsun? Birazcık su verin bari!” diye fısıldadığını duyuyordu.

Ev halkı geniş odada kalmaktan kaçınır olmuştu. Semyon karısıyla birlikte gece gündüz avluda kalıyordu. Yakov Lukiç’in karısı ise, herhangi bir ihtiyacını görmek için eve girmesi gerektiğinde oradan hep titreye titreye, hıçkıra hıçkıra ağlayarak çıkıyordu. İkinci günün akşamı, herkes akşam yemeği için sofraya oturduğu zaman, Yakov Lukiç bile, uzun bir sessizlikten sonra:

“Gelin şu birkaç günü hep beraber yazlık ambarda geçirelim,” dedi.

Semyon birdenbire irkildi, sofradan kalktı; sanki biri onu itmiş gibi olduğu yerde sallandı, sonra dışarı çıktı...

Dördüncü gün ev derin bir sessizliğe gömüldü. Yakov Lukiç titreyen parmaklarıyla kilidi çıkardı ve karısıyla beraber annesinin odasına girdi. İhtiyar kadın yerde, kapının eşiğinin hemen yanında yatıyordu. Her nasılsa içeride kıştan beri unutulup kalmış eski deri bir eldiven sedirin üzerinde duruyordu. İhtiyar kadın onu dışsız ağzında çiğneye çiğneye ezmişti... Suya gelince, belliydi ki, ihtiyar kadın onu pencerenin kenarında bulabiliyordu. Çünkü dışarıda hemen hemen duyulmayacak kadar hafif bir sesle yağın yağmur, kepenlerin aralığından gözle görülemeyecek bir çizgi halinde içeri doğru süzülüyordu. Yağmur yağmadığı zamanlarda da, o yaz sabahlar çok sisli olduğundan, herhalde içeriye çiy damlaları da girebiliyordu...

İhtiyar kadının arkadaşları, onun küçük, kupkuru, buruşmuş vücudunu yıkadılar, giydirdiler, gözyaşı döktüler, fakat cenaze töreninde Yakov Lukiç kadar acı acı, bütün ümitlerini yitirmiş gibi ağlayan olmadı. O herkesten fazla ağlıyordu. Duyduğu acı, pişmanlık duygusu, yok olan varlığın yarattığı boşluk, o gün korkunç bir ağırlık halinde ruhunun ta derinliğine indi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VÜCUDUNU yoracak bir iş yapmak isteği Davidov'u yiyip bitiriyordu. Bu sağlam, kuvvetli vücudu ağır bir işe koşmalıydı. Öyle bir iş olmalıydı ki, akşama doğru bütün adaleler bitkinlikten hafif hafif sızlamalı, geceleri de özlenen dinlenmeyle birlikte, hiç gecikmeden hafif, rüyasız bir uyku gelmeliydi!

Bir gün, kolektifleştirilmiş biçme makinelerinin tamir işinin nasıl gittiğini öğrenmek üzere demirciye gitti. Kızgın demirin, yanan kömürün kokusu, örsün bir şarkı gibi uzun uzun çınlaması, eski körüğün de ihtiyarların sesini andıran kısık iniltilerle içini çerkercesine hışırdaması ona büyük bir heyecan verdi. Birkaç dakika yarı karanlık tamirhanede hiç konuşmadan durdu, zevkle gözlerini kapayıp çocukluktan beri tanıdığı kokuları derin derin içine çekti, bu özlemin ta içinde sanki bir acı uyandırdığını duydu. Birden yürekten taşan bu duygulara dayanamadı, çekici kaptı... Tam iki gün boyunca tamirhaneden hiç çıkmadan çalıştı durdu. Yemeği bile evin hanımı tamirhaneye getiriyordu.

Ama o şartlar içinde nasıl iş görülebilirdi ki! Her yarım saatte bir gelip işten ayırıyorlardı insanı. Bu yüzden kerpetenlerin arasındaki nallar mavileşiyor, yaşlı demirci Sidoroviç söylenip duruyor, küçük çırağı ise Davidov'un adalelerini germekten yorulmuş eliyle kendisine getirilen beyaz kâğıdın üzerinde doğru dürüst harfler çizeceğine, acayıp, karmakarışık, eğri büğrü bir şeyler yazdığını, ikide bir kalemi elinden düşürdüğünü gördükçe açıktan açığa alaylı alaylı gülüyordu. Sonunda Davidov bu şartlar altında çalışmaktan öfkeyle vazgeçti; Sidoroviç'e engel olmamak için, kırk yıllık gemici gibi ana avrat söverek tamirhaneden çıktı; canı sıkılarak, öfke içinde gitti, yine kolhozun idare müdürlüğü odasındaki yerine geçip oturdu.

Doğrusunu söylemek gerekirse, bütün günlerini olağan, fakat yine de kolhozun yönetimi bakımından önemli birçok sorunu çöz-

mekle geçiriyordu: Muhasebecinin yaptığı hesapları kontrol ediyor, bir yığın rapor okuyor, ekiplerin bildirdiklerini dinliyor, kolhozcuların çeşitli isteklerini açıklayan dilekçelerini ayırıyor, üretim işleriyle ilgili toplantılara katılıyor, sözün kısası büyük, kolektif bir çiftliğin var olabilmesi için yapılması gereken bütün işleri yapıyordu. Ne var ki bu işler de onu hiç avutmuyordu.

Geceleri doğru dürüst uyku uyuyamıyor, sabahları da daima baş ağrısıyla kalkıyor, ancak vakit bulunca karnını doyuruyor ve akşama kadar bütün vücudunda eskiden hiç farkına varmadığı anlaşılmaz bir kesiklik duyuyordu. Davidov azıcık kendisini de bırakmıştı. Karakterinde daha önce hiç olmayan yeni bir şey belirmişti: Her şeye öfkeleniyordu. Zaten dış görünüş de Gremyaçiy Log'a ilk gelişindeki iyi beslenmiş, zinde insana hiç benzemiyordu. Çok değişmişti. Sonra bir de Luşka Nagulnova ortaya çıkmıştı. Akli fikri ondaydı. Çeşit çeşit düşünceler geliyordu aklına... Kahrolası kadın! Hayatına karışmak için ne de biçimsiz bir zaman seçmişti! Şimdi bunların sırası mıydı!

Razmiyötnov bir gün Davidov'un zayıflamış yüzüne gözlerini kısarak alaylı alaylı baktıktan sonra:

"Hep zayıflamaya devam ediyorsun ha Syoma?" demişti. "Şimdi neye benziyorsun biliyor musun? Çok kötü bir kış geçirmiş yaşlı bir öküze... Hani neredeyse yolda giderken yere yatmaya başlayacaksınız. Derin bile bir acayip oldu. Tüyü dökülmüş kuşa döndün. Soldun, sarardın, güneş mi soldurdu rengini böyle? Sen bizim kızlara göz atmasan, özellikle dullarla o kadar ilgilenmesen daha iyi olur. Bu iş senin sağlığına fena halde dokunuyor!"

"Git başımdan! O budala öğütlerine ihtiyacım yok benim!"

"Kızma canım! Ben kötülük için söylemiyorum ki, iyiliğin için öğüt veriyorum."

"Sen daima bir şeyler uydurup saçmalarsın! Doğrusu bu!"

Davidov yavaş yavaş kızarmaya başlamıştı. Utancını yenemeyince damdan düşer gibi hiç ilgisi olmayan şeylerden söz etmeye başladı. Ama Razmiyötnov şakalaşmaktan vazgeçmiyordu:

"Sen böyle kızarmayı fabrikada mı yoksa donanmada mı öğrendin ha? Hem yalnız yüzün kızarmıyor, bütün boynun da kıpkırmızı

oldu. Belki de bütün vücudun kızarmıştır! Şu gömleğini kaldırsana bir bakayım...”

Ancak Davidov’un bulanık gözlerinde öfkeli kıvılcımların yandığını görünce, birden sert bir dönüş yapar gibi konuyu değiştirdi. Canı sıkılmış bir tavırla esneyerek hasattan söz açtı. Yarı kapalı göz kapaklarının altından sözümona uykusu varmış gibi uykulu uykulu bakıyor, ama ağarmış bıyıklarının altında görünen dudaklarındaki o anlamlı, o alaycı gülümseyişi bir türlü saklayamıyor ya da saklamak istemiyordu.

Acaba Razmiyötnov, Davidov’un Luşka ile olan ilişkisini sadece tahmin mi ediyordu, yoksa biliyor muydu? Herhalde biliyordu. Kesin olarak biliyordu. Zaten böyle bir ilişkiyi gizli tutmaya imkân var mıydı! Utanmaz Luşka bu işi saklamak şöyle dursun, tam tersine gösteriş yapar gibi davranırken buna imkân var mıydı? Parti sekreteri tarafından terk edilmiş bir kadının herhangi bir kolhozcuya değil de kolhoz başkanına yanaşmış olması, karşı tarafın da ona kayıtsız kalmaması, herhalde Luşka’nın içine biraz adilik karışmış gururunu okşuyordu.

Birkaç defa kolhoz idaresinden Davidov’la birlikte dışarı çıkmış, bununla da kalmamış, omzunu bile hafifçe ona doğru kırmıştı. Davidov kapana kısılmış gibi etrafına bakmıyor, Makar’la karşılaşmaktan korkuyor, fakat yine de onun kolundan çıkmıyordu, aksine, yürüyüşünü Luşka’nın adımlarına uydurarak, tıpkı rahvan giden bir at gibi kısa adımlarla yürüyor, nedense dümdüz yolda bile sık sık ayağı tökezliyordu. Âşıkların insafsız düşmanları olan şımarık köy çocukları arkalarından koşuyor, kırta kırta, incecik sesleriyle:

“Ekşi mayadan da yapılır vay vay
Gelinle güveyin hamuru vay vay...”

diye bağırıyorlardı. Sonra da iyice azdıkları için bu anlamsız, saçma tekerlemeyi sayısız şekillerde değiştire değiştire tekrar ediyorlardı. Terden sırsıklam olan Davidov, içinden çocuklara da, Luşka’ya da, kendi iradesinin zayıflığına da veriştire veriştire sokaklardan güç bela geçiyordu. Bu süre içinde çocukların “ekşi hamur”u değişe değişe “kabarmış”, “tuzsuz”, “iştah açıcı”, “tadı tuzu yerinde” gibi çeşit

çeşit isimler verilen bir hamur oluyordu. Sonunda Davidov'un sabrı tükeniyor, genç adam yumuşak bir hareketle dirseğine gömülmüş gibi olan Luşka'nın esmer parmaklarını açarak:

“Özür dilerim, pek vaktim yok! İşim var! Hemen gitmeliyim,” diyerek iri adımlarla genç kadının yanından uzaklaşıyordu.

Fakat insana rahat vermeyen köy çocuklarının takibinden kurtulmak pek kolay değildi, hemen iki gruba ayrılıyorlardı. Bir grup Luşka'yı çileden çıkarmak için giderken öteki grup da Davidov'un arkasından gidiyordu. Onlardan kurtulmanın tek ve kesin bir çaresi vardı; Davidov en yakın çite kadar gidiyor, bir dal koparacakmış gibi davranıyordu, işte o zaman çocuklar çil yavrusu gibi dağılıp kayboluyordu. Ancak o zaman kolhoz başkanı sokakta da, civardaki yerlerde de söz sahibi tek kişi olabiliyordu.

Kısa süre önce, yıldızsız karanlık bir gecede Davidov ile Luşka köyün dışında, ta uzaklarda, yel değirmeninin orada, değirmenin bekçisiyle burun buruna gelmişlerdi. Çok yaşlı bir kolhozcu olan bekçi Verşinin, gocuğunu üzerine çekmiş, eski bir kunduz yuvasının tümseği önünde yatıyordu. Üzerine doğru gelen çifti görünce birdenbire doğrulup ayağa fırladı, askerce bir tavırla:

“Dur! Kimsin?” diye bağırdı! Üstelik eski tüfeğini kapıp onlara doğru ateş edecekmiş gibi çevirdi. Oysa tüfek dolu bile değildi.

Davidov'un canı sıkıldı:

“Yabancı değiliz. Benim, Verşinin,” dedi. Sonra olduğu yerde sert bir dönüş yaparak geriye çark etti, Luşka'yı da peşinden sürükledi. Fakat Verşinin onlara yetiştii, yalvarır gibiydi:

“Sizde azıcık tütün bulunmaz mı acaba arkadaş Davidov? Bir sigaralık olsun yeter. Yok mu? Tütünsüz kalınca sersem oluyorum, kulaklarım şişiyor!”

Luşka yüzünü öbür tarafa çevirmedi, yana da çekilmedi, yazmasıyla yüzünü örtmeyi bile gerekli bulmadı. Sakin bir tavırla:

“Gel gidelim Syoma!” dedi. “Sen de Nikolay dede, bozkırlarda gönül eğlendirenleri takip edeceğine hırsızlara göz kulak ol! Geceleleri yalnız kötü insanlar gezmez!”

Nikolay dede hafifçe güldü, sıkılmadan Luşka'nın omzuna yavaşça vurdu:

“Ama şekerim, Luşkacığım, gecenin karanlığında ne olup bittiğini insan bilemez ki! Kimi gönül eğlendirir, kimi başkasının malını taşır. Benim işim bekçilik! Gelip geçen herkese seslenmem, yel değirmenini korumam gerekir. Çünkü değirmenin içinde tezek değil, kolhozun buğdayı var. Neyse, tütüne çok teşekkür ederim. Haydi güle güle, yolunuz açık olsun.”

Yalnız kaldıklarında Davidov öfkesini saklayamadı:

“Hangi şeytana uyuyor da konuşmaya katılıyorsun? Yana çekilseydin ya! O zaman belki seni tanımazdı!”

Luşka donuk bir sesle:

“Ben on altı yaşında bir kız değilim! Öyle her karşıma çıkan ihtiyar bunaktan çekinmem!” dedi.

“Ne olursa olsun.”

“Ne demek, ne olursa olsun?”

“Kendini herkes görsün diye uluorta meydana çıkarmak olacak şey mi?”

“O adam benim öz babam mı yoksa kaynatam mı?”

“Seni anlamıyorum!”

“Azıcık gayret et, anlarsın!”

Davidov karanlıkta görmüyordu ama sesinden Luşka'nın o sırada gülümsediğini anlıyordu. Onun bir kadın olarak adının lekelenmesine bu kadar kayıtsız kalmasına, töreleri hiçe saymasına canı sıkılarak, heyecanla:

“Anlasana! Ben senin için endişe ediyorum küçük budala!” dedi.

Luşka daha soğuk bir tavırla karşılık verdi:

“Zahmet etme! Ben kendimi korumasını bilirim! Sen kendine bak!”

“Kendim için de çekiniyorum!”

Luşka birden durdu, Davidov'un ta yakınına kadar geldi. Sesinde öfkeyle karışık bir memnunluk seziliyordu. Sanki tartışmayı kazanmıştı:

“Söze başlarken öyle deseydin ya yavrum! Sen sadece kendin için korkuyorsun. Seni üzen şey, gece bozkırda bir kadınla dolaşan adamın sen olduğunu fark etmeleri. Yoksa aslında geceleri kiminle serserilik ettiğim, Nikolay dedenin umurunda bile değildir.”

Davidov kızdı:

“Bunun serserilik etmekle ne ilgisi var?”

“Başka ne denir yani? Nikolay Dede feleğin çemberinden geçmiş adamdır. Senin geceleyin buraya benimle herhalde böğürtlen toplamaya gelmediğini pekâlâ bilir. Ama sen korktun, Gremyaçıy’daki namuslu insanların, dürüst kolhozcular hakkında neler düşüneceklerini aklına getirip endişelendin. Öyle değil mi? Yoksa ben, senin umurunda bile değilim; ben olmasam başka bir kadınla köyün dışına çıkıp dolaşacaktın. Ama sen hem günah işlemek, hem de göze çarpmamak istiyorsun! Kimse yaptığın serserilikleri bilmesin istiyorsun. Şimdi anladım seni, aslında korkağın birisin! Ama insan her zaman dört ayak üzerine düşmez yavrum. Bir de denizciyim diye böbürleniyorsun. Nasıl oluyor o öyle? Ben korkmuyorum da sen korkuyorsun! Oldu mu ya? Demek erkek olan ben, kadın olan sen, öyle olmuyor mu?”

Luşka gerçekte işi çekişmeye dökmekten çok şakalaşmak niyetindeydi ama, belliydi ki, sevgilisinin davranışı gururunu kırmıştı. Kısa bir süre sustu, hakaret eder gibi yan yan onu tepeden tırnağa süzdü, sonra birden ayağındaki siyah saten etekliği çıkarıverdi. Emreder gibi:

“Soyun!” dedi.

“Çıldırдың mı sen! Niçin soyunacaktım?”

“Anlaşılmayacak ne var, sen etekliğimi giyeceksin, ben de senin poturunu. Böylece hak yerini bulur. Herkes nasıl davranıyorsa öyle giyinmeli. Haydi, elini çabuk tut!”

Davidov güldü ama, Luşka’nın sözlerine de istediği bu değiş tokuşa da güvenmişti. İçinde biriken öfkeyi bastırmak için kendini zorlayarak yavaşa:

“Vazgeç yaramazlık etmekten Luşka! Haydi giyin de gidelim...” dedi.

Luşka isteksiz, uyuşuk hareketlerle etekliğini ayağına geçirdi, başındaki yazmanın altından çıkan saçlarını düzeltti, sonra ansızın gülümsedi:

“Eee, canımı sıkıyorsun, denizci bozuntusu sen de!” derken sende derin bir hüznü vardı.